



De kleine
Geschiedenis
van Nederland

^{voor}
dummies[®]

Jury Smit



BBNC
uitgevers

Amersfoort, 2016

Inhoud

Inleiding	11
Hoofdstuk 1: Van jagers tot stedelingen (10.000 v.C.-1200 n.C.) . .	15
Prehistorie met jagers en boeren.	16
De Romeinen (15 v.C.-±400 n.C.) vinden ons ‘een zielig volk’.	17
Bataven: goede bondgenoten en gewilde lijfwachten.	18
De Franken komen en gaan (±600-±900)	19
Friezen, Franken en Saksen	19
Karel de Grote: ‘als hij had geweten wat de paus van plan was’	21
Plunderende Noormannen (834-±1000).	22
Nederland ‘from rags to riches’ (900-1400)	23
Gerulf sticht het grafelijk huis van Holland	23
Gelre	24
Machtige Utrechtse bisschoppen	25
Brabant dwingt de ‘Blijde Incomste’ af	26
‘Stadslucht maakt vrij’.	26
De Nassaus in opkomst.	27
Christendom: van een klein begin naar grote abdijen	28
Hoofdstuk 2: Nederland een eenheid? (1400-1795)	31
Hoeken en Kabeljauwen blijven twisten (1350-1490).	32
Centralisatie en verzet onder Bourgondiërs en Habsburgers. ...	32
De Opstand	33
Godsdienstige ontwikkelingen tussen 1400 en 1795	36
Belangrijke hervormers	36
Nederland en de hervorming.	37
Tolerantie.	38

De Oranjes en de Staten van Holland (1584-1702).....	39
De Gouden Eeuw.....	42
Expansie overzee.....	42
De VOC en WIC.....	42
Bloei in de economie.....	44
Bloei in kunst en wetenschap, 'rechten van de mens'.....	45
Verval in de 18e eeuw.....	45

Hoofdstuk 3: Modernisering dankzij de Fransen en Willem I

(1795-1848) 47

Nederland aan de leiband van Frankrijk (1795-1813).....	48
Bataafse Republiek en Bataafs Gemenebest (1795-1806) ...	48
Vernieuwing door het Koninkrijk Holland (1806-1810).....	49
Nederland ingelijfd (1810-1813).....	51
Een nieuw begin onder de Oranjes (1813).....	51
Napoleon roert zich.....	52
Nederland en België samen (1815-1830).....	54
De Belgische afscheiding.....	55
Het eerste begin van industrialisatie.....	56
Afscheid van een koopman-koning.....	57
Comeback van het christendom (1815-1853).....	58
Vernieuwende kerken.....	59
Er komen weer bisschoppen (1853).....	60
Splitsend calvinisme in Nederland.....	61

Hoofdstuk 4: Naar schaalvergroting en democratie (1848-1918) . 63

De macht gaat van koning naar parlement.....	64
Willem I wil een 'wijze constitutie'.....	64
Willem II 'in 24 uur van conservatief tot liberaal'.....	64
Willem III verzet zich tegen de nieuwe verhoudingen.....	65
Stromingen worden politieke partijen.....	67
Snelle schaalvergroting.....	70
Meer industrie na 1850.....	70
'Vooruitgang'.....	70

Maar: de sociale kwestie	71
Socialisten: revolutie of betere arbeidsvoorwaarden?.	71
De antwoorden van katholiek en protestant.	72
Het sterke christendom en de Verzuiling	73
De katholieke emancipatie	73
De protestantse kerken.	73
Het begin van de Verzuiling	74
Nederland en zijn koloniën	74
Veranderingen in de kunsten	75
De Oranjes	76

Hoofdstuk 5: De Eerste Wereldoorlog en de crisistijd

(1914-1940) 79

De onontkoombare Eerste Wereldoorlog (1914-1918)	80
Frustraties na de vrede (1918)	82
Sterke zuilen en volle kerken.	83
Het Rijke Roomse Leven	83
De calvinisten: 'Heeft de slang gesproken?'	84
De socialisten uit hun isolement	84
De liberalen	86
De vruchten van de Verzuiling	86
Het stabiele Nederland (1918-1940)	87
Veel nieuwe sociale wetgeving.	88
Ruzie tussen de confessionelen	88
Crisis en onrust.	89
Tikkende tijdbommen in Europa.	90

Hoofdstuk 6: De traumatische Tweede Wereldoorlog

(1940-1945) 91

Nederland moet capituleren	92
De bezetting	94
Joden en anderen vervolgd.	95
Verzet en onderdrukking	97
De bevrijding	100

De oorlog in Indië	100
De koninklijke familie	101
Koningin Wilhelmina op haar best in Londen	102
Prinses Juliana	102
Prins Bernhard ... 'a likeable type, easy, informal'	102
Hoofdstuk 7: Wederopbouw en welvaart (1945-1973)	105
Wederopbouw en veranderingen	105
De Doorbraakgedachte	106
Sobere rooms-rode jaren (1946-1958)	106
De Quay en opvolgers: de remmen gaan los	107
Het verzuilde partijstelsel onder vuur	108
De Watersnoodramp (1953)	109
Choqueren, vrije liefde en drugs: de jaren 60 en 70	109
Te losse remmen	111
Nederland niet meer neutraal	111
De Verenigde Naties	111
Nooit meer smokkelen binnen de Benelux	112
NAVO	112
De 'fiets' van de Europese eenwording	113
Afrekenen met het koloniaal verleden	114
Indonesië	115
De Molukkers zijn teleurgesteld	116
Crisis over Nieuw-Guinea	116
Suriname	117
De Nederlandse Antillen	117
Het Oranjehuis	118
Hoofdstuk 8: Idealisme en pragmatisme (1973-nu)	121
Nieuwe problemen	121
Het 'vechtkabinet'-Den Uyl	122
Lubberiaans pragmatisme (vanaf 1982)	125
Paars pragmatiseert door	126
Onvrede en nieuwkomers	127

Pim Fortuyn mobiliseert de onvrede	128
Geert Wilders en zijn politieke macht.	129
Over religie	130
Het katholicisme	130
De protestanten	131
De groeiende islam in Nederland	132
Steeds nieuwe Nederlanders	132
Gastarbeiders	133
De koloniale erfenis	133
Asielzoekers	134
EU-burgers	135
Internationalisering en mondialisering	135
Mondiale crisis in de economie	136
Het Oranjehuis	136
Hoofdstuk 9: Tien wondere waterwerken.....	139
Schokland: een eiland op 4 meter hoogte	141
De praktische Amsterdamse grachtengordel	142
De nooit gebruikte Stelling van Amsterdam	143
De negentien molens van Kinderdijk	144
De Zuiderzeewerken	145
De historische binnenstad en haven van Willemstad op Curaçao	146
Het Woudastoomgemaal in Lemmer	147
De Beemster als lucratieve luthof	148
De unieke Waddenzee	149
De 'dure' Oosterscheldekering?	150
Index	153

Inleiding

Ben je vergeten wat je op school over de vaderlandse geschiedenis hebt geleerd? Of vind je het leuk om dingen nog eens een keer terug te lezen? *De kleine Geschiedenis van Nederland voor Dummies* helpt je graag. Met leuke weetjes. Maar ook met de grote lijnen van de Nederlandse geschiedenis. Als je dit boek leest, kun je meepraten over wat er is gebeurd, maar ook over verhalen die de ronde doen.

Over dit boek

Natuurlijk, er is ook een canon van de Nederlandse geschiedenis. Die biedt een overzicht van wat je als Nederlander geacht wordt daarvan te weten. In dit boek moet niets. We willen alleen dat je je met veel plezier verdiept in de geschiedenis van Nederland. En die presenteren we in de volgorde waarin de dingen gebeurd zijn. Daarbij zullen af en toe jaartallen genoemd worden. Schrik niet, je hoeft geen proefwerk te leren. Jaartallen zijn gewoon makkelijk als kapstok.

Wat maakt Nederland tot Nederland?

Daar zijn planken over volgeschreven. Als je *De kleine Geschiedenis van Nederland voor Dummies* leest kun je dat vertellen zonder dat je al die boekenplanken hoeft af te werken. Kun je Nederland eigenlijk wel typeren? Iemand uit België zal zeggen dat Nederlanders

vreselijk zuinig zijn, en dat demonstraties bij ons uit elkaar worden gedreven met de collectebus. Een Duitser zal zeggen dat we wel een erg groot uitgevallen voetbal-ego hebben. Een Engelsman zal gemakshalve vergeten dat de Engelsen veel van de Nederlanders geleerd hebben. Een Fransman zal ons misschien ongemanierd vinden. En waarschijnlijk heb jij ook zo je mening over Nederland tegen de tijd dat je dit boek uit hebt.

Natuurlijk kunnen we niet alles vertellen in 160 pagina's. Voor wie zich grondig wil informeren biedt *Geschiedenis van de Nederlanden* van Hans Blom en Emiel Lamberts een mooi overzicht van zowel Nederland als België. *De wereld en Nederland. Een sociale en economische geschiedenis van de laatste duizend jaar* van Karel Davids, Marjolein 't Hart en anderen zet de sociaaleconomische geschiedenis van Nederland in de laatste duizend jaar in perspectief. Voor de religieuze achtergronden is *Nederlandse religiegeschiedenis* van Joris van Eijnatten en Fred Lieburg een must. En dan zijn er natuurlijk klassiekers als *De lage landen bij de zee* van Jan en Annie Romein.

Kijk ook naar de pictogrammen!

Links naast de tekst, in de marge, tref je af en toe pictogrammen aan. Die vertellen in één oogopslag over de alinea ernaast en geven snel een eerste indruk van dit verhaal binnen de Nederlandse geschiedenis.

Er zijn verschillende pictogrammen.



Dit pictogram vestigt de aandacht op een korte en heldere uitleg van gebeurtenissen en processen. Interessant, maar lig niet wakker als je iets vergeet.



BELANGRIJK

Dit pictogram geeft aan hoe de grote lijnen van de geschiedenis lopen.



CITAAT

Dit pictogram markeert een citaat van een historische figuur of een bezoeker van de Lage Landen.

Hoofdstuk 1

Van jagers tot stedelingen (10.000 v.C.- 1200 n.C.)

Wegen, dijken, akkers, bebouwing, stratenplannen, overal in Nederland zie je sporen van menselijke activiteit. Ga naar Amsterdam en je loopt door straten van soms 700 jaar of ouder. Ga naar het platteland en je vindt er soms wegen van tweeduizend jaar oud. Kijk online naar archieven en oude kranten en je komt mooie verhalen tegen. Zo weten we veel van onze geschiedenis. Dit boek vat die kennis handig samen.

Prehistorie met jagers en boeren

De eerste sporen van menselijke bewoning in Nederland zien we rond 10.000 v.C. Jagers gaan zich geleidelijk settelen. Resten van de eerste landbouwers en veetelers dateren van ongeveer 5000 v.C. Een hele ontwikkeling, want zaaïen, ploegen en vee houden zijn grote technologische doorbraken. Het gaat dan ook met horten en stoten, en soms wordt een boer gewoon weer even jager. Er wonen hier hooguit 1000 mensen in 10.000 v.C. en ongeveer 100.000 rond 500 v.C. Spectaculair zijn de Drentse hunebedden, stenen grafkelders die ooit overdekt waren met grond. Ze zijn 5400 jaar oud.

HET VERDRAG VAN MALTA EN DE BETUWELIJN



BELANGRIJK

In 1992 ondertekenen bijna alle Europese landen het verdrag van Malta. In Nederland is de wetgeving op het gebied van bodembescherming aangepast aan dit verdrag in de Wet op de archeologische monumentenzorg van 1 september 2007. Het verdrag zegt onder meer dat archeologen betrokken moeten worden bij de planning van grote projecten. Een mooi voorbeeld is de aanleg van de Betuwelijn, tussen Rotterdam en Zevenaar, waar soms een opgraving plaats moet vinden, maar soms ook de lijn wordt omgeleid of opgehoogd om de resten gewoon met rust te laten. Het onderzoek draagt bij aan een beter inzicht in de bewoning van het rivierenland, die soms teruggaat tot 5000 voor Christus.